Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
5153/A

Pomponatii
De incan-
tationi-
bus

1556

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
5153/A

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
5153/A

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
5153/A

N.° 277 ~~Complet~~

Curieux. rare

N. W 16/p

K

Voir Vogt. en son catalogue des livres rares & ce qu'il en dit . . il parle de cette Edition

Liber atheisticus a Damhaderio a Raeseno. Löschero in Nov. antiquis theologicis 1702. p. 827 sqq. ubi recensetur. copiosiorem recensionem habes Tom II. actor. philosoph. p. 341. sqq. ut et in Bibliotheca antiqua Struviana p. 2. 149. sqq. Christ. Thomasius in dissert. de crimine Magiæ §§. 3. sibi nunquam hunc librum fuisse visum fatetur.

5153 A

DR. ERNST DARMSTAEDTER
No. 1187
COLLECTION

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
5153/A

Pomponatius

AA 133 016

A Passerini

Di Passerini

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
5153/A

10892

PETRI POM PONATII MANTVAni summi & clarissimi suo tempore philosophi, de naturalium effectuum causis, siue de Incantationibus,

OPVS ABSTRVSIORIS PHILOSOPHIAE PLENVM, & breuissimis historijs illustratum atque ante annos XXXV compositum, nunc primùm uerò in lucem fideliter editum.

Adiectis breuibus scholijs à Gulielmo Grataro lo Physico Bergomate.

Felix qui potuit rerum cognoscere causas.

Cum Cæs. Maiestatis gratia & priuilegio.

BASILEÆ.

M.D.LVI.

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
5153/A

ILLVSTRISSIMO ET VERE PIO PRINCIPI AC Domino D. Othoni Henrico, Sacri Romani Imperij electori, comiti Palatino Rheni, & utriusque Bauariæ Duci, Domino suo colendissimo, Guilhelmus Grataroluss Bergomas, S. D. P.

AD cognitionis & scientiæ cupiditatē natura omnes homines trahi, dignissime Princeps Elector, nedū scientissimus Aristoteles asseruit, sed nemo bené sanus, unquam nec immeritò, negauit. Quid enim homine dignius, quàm id quo non solum uita ornatior, uerumetiam mens

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
5153/A

tanquam suo pabulo alita, uegetior fieri & alacrior cernitur (id uerò potissimũ est abditarũ rerũ cognitio & intelligentia) summopere appetere, & ut bonis assequatur artibus, omni animi conatu & labore per omnem uitam niti? Agnoscimus enim perfici nos plurimum uel unius rei, nedum plurium, scientia: in qua excellere, omnium in hoc mundo optimum atq; honoratissimum semper habitum sit, cumq; ab ignoratione & errore animus ex sui natura ualde abhorreat, perpetuò indagare, scire, & intelligere, ac ueritatem (legitimum studiorum scopum) inquirere satagit. quo fit, ut ueri perscrutatione nunquam ex

ſeanimus fatigetur: imò quo plura meditando mentis acumine aſſequutus eſt, eò plura cõſequi ſtudeat, nimirum meditatione ac exercitatione animus paſcitur, ocio & ignauia torpet, à ſui ipſius natura degenerat, & prorſus frangitur. Quapropter, cum inæſtimabilis ſit earum rerum quæ nos fugiunt ſeries, ſcientiarumq́ꝫ penè omnino ſolida perceptio ut longa, ſic quoqꝫ perdifficilis, nõ paucis, ut apud Ennium Neoptolemus, ſed equidem multis, hoc eſt, per omnem ferè uitam, philoſophandum illi eſſe cenſeo, qui diuina tenere, & humana gubernare (quod apud Platonẽ philoſophi eſt officium) uelit, non autem fu-

catam consequi ac sophisticã phi losophiam, & quæ nil captet, nisi gloriolas inanes, & rumusculos secundiores. scire quidem omnia, cuiuscũq; modi sint, pleriq; auent, quod curiosorum est: maiorum uerò rerũ contemplatione ad scientię cupiditatem (quod summorum uirorum est) non ita multi ducũtur. sed q̃ ad diuina spectat, ut optimè inquit Tertullianus, nobis Christianis curiositate opus nõ est post CHRISTVM IESVM, nec inquisitione, post Euãgeliũ. Cedat, inquit, fidei curiositas. Quorsum autem hoc lõgum procœmium? ne scilicet me quis, propter hunc editum librum, aut nimis curiosum, aut minus Christianum

ſtianum iudicet. Cuius facti ratio nem tuę illuſtriſsimę Celſitudini, ac per illam cæteris quàm potero breuiſsimè reddã. Cum ante ſex annos, relicta Italia, in Germaniam migrarem, aliquam librorum ſupellectilem aduexi mecum: hos inter libros erat unus Petri Pomponatij ſummi philoſophi peripatetici, quem fortè fortuna dum Pataui agerem ante annos XX emeram. porrò ſciebam aliquot paucisſima eius libri exempla apud Italos quoſdã ſeruari inter chariora & arcana: dumq; fruſtra exſpecto ut alicunde fortaſsis cum aliquo alio ipſius authoris opere in lucem prodeat, cogitaui mecũ qui fieret, ut cum hæc ætas in ædendis

omnis generis libris tam fęcunda sit, istud quoq; doctissimum ac iucūdum opus, intra tot annos nūquam in usum publicum emiserit? atq; nonnullæ uerosimiles caussę mihi in animum ueniebāt, quas tamen diluere haud difficilè fuerit, ac prima quidem hæc esse uidebatur: propterea quod is autor, sicut in quibusdam alijs suis operibus, nō usquaq; bene de animæ nostræ immortalitate, ita in hoc de nōnullis miraculis in Christiana religione uulgò receptis, parum benè plerisq; sensisse uideretur. sed meminisse debebant qui sua legerunt, uel illum publicè profitentem audiuerunt, eum dicere solitum, se ut philosophum,

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
5153/A

hoc eſt, Ariſtotelis (cuius quã ſtu dioſiſsimus fuit) ſectatorem, non tenere abſolutè animi immortalitatem, neq; ex Ariſtotelis doctrina omnino defendi poſſe: ut uerò Chriſtianum, ſe ab Eccleſia catholica non diſſentire: id quod etiam in hoc ſuo ex poſtremis opere, præſertim in primo & ultimo capitibus, nõ obſcurè fatetur. Idem de ueris miraculis aſſerit, pro quibus tuendis, nõ ueretur ſemel atq; iterum ipſum ſuum Ariſtotelem, ac Platonẽ, aliosq; philoſophos, ignorantię arguere, & illorum doctrinã, quod ad Chriſti miracula & religionem, Deiq; omnipotentia cognitionem attinet, inſufficientem, ac cœcam aſſerere. Sed de-

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
5153/A

mus nūc aliquid fortaſsis hoc in
in opere ſcriptum eſſe, quod non
undiquaq; ad fidei Chriſtianæ
analogiam reſpondeat, num idcir
co is liber qui plus ſolidæ phyſicę
continet & abſtruſæ quàm mul-
ta ſimul quorūdā ingentia com-
mentaria, ſupprimēdus erat, neq;
in publicam ſtudioſorum utilita-
tem dandus? iniquū porrò & in-
utile uidetur, ob humanum ali-
quē lapſum ea etiā dānari quæ re
cta ſunt, ac prodeſſe multum poſ
ſunt: cū in libris ſanctiſsimi ac do
ctiſsimi Auguſtini (ut alios omit
tam) adhuc extēt ac legantur hæ-
reticorum reſponſa impietatis ac
blaſphemiæ plena. Non is quidē
ſum, qui librum aliquem apertè
malum

malum, aut plus mali quàm boni absq; annexa confutatione continentem, approbare ulla in facultate uelim, ac multo minus in Christiana synceraq; religione. Alia caussa uideri fuisse potest, authoris stilus, infra elegantiæ mediocritatem: sed hoc facilè tũ tempori, tũ hominis professioni dari poterat. ornari etiam res ipsa negat, cõtenta doceri. At, quantum coniectura assequor, aliud fuit in causa quo minus hactenus nemo librũ ediderit. nempe omnibus ferè cõmunis philautia, quę nõ ad proximi commodũ respicit. Illũ igitur ego perlegi, scholia nõnulla apposui, aliquidq; nitoris pro mea mediocritate adieci, sine ulla sen-

tentiæ

tentiæ uariatione: nam alicubi ob
ſcura et confuſa quædam (ſcribæ
puto culpa) legebantur. Sed non
eſt ut quisq; hic elegantiam quæ-
rat: neq; enim omnes ſumus Ci-
cerones, aut propè accedimus. De
licatiores ergo uel qui magis uer-
borũ quàm rerum cognitionem
exoptant, ab eius lectione ſe abſti-
neant, licet. Cæterum, Princeps
optime, cũ pro recepto et honeſto
more quærendus mihi eſſet con-
tra æmulos ac uitilitigatores pa-
tronus aliquis, ſub cuius ſcuto ac
nominis ſplẽdore liber in ora ſtu-
dioſorũ uirorũ exiret, atq; in hac
ſumma Mœcenatũ penuria neſci
rẽ ferè, quẽ tutò adirẽ, de tuæ Cel-
ſitudinis humanitate ac pietate à
fidedignis

fidedignis audiui, quantum pro uiribus tũ bonis artibus, tũ scientijs faueat, quàm egregiam curarit componi bibliothecã: & tandem, præter reliqua, in Iacobi Curionis Heydelbergensis professoris egregium librum, tuæ Celsitudini dedicatum incidi, quem cum legissem, ita sanè ad opus sub tuæ amplitudinis nomine edendum accensus sum, ut cum debita diligentia editionem amplius non distulerim: mirum quã multis ua lidisq; rationibus hortetur ille doctus Curio ad bonarum liberaliumq; artium indefessa studia, quàm non triuialia monet, quàm acutè ac sanctè humanas scientias cum diuinis cõiungit, utinam

uerò

uerò multi tales eſsẽt curioſi ſcriptores, qui non quæ ſua, ſed quæ Dei ſunt ac Chriſtianæ reipublicæ, curarent. Sed ad Petrum Pomponatiũ Italis præcipuè optatiſsimum, redeo, quem ſi tuę Clementiæ, ut ſpero, placuiſſe cognouero, enitar, Deo iuuãte, ut in poſterum quoq; tuæ Celſitudini tuiſq; omnibus aliqua in re ſemper inſeruiam, aut ſaltem ut pro uiribus gratificer. optimus pater Deus tuã Celſitudinem incolumem ſemper tueatur. Baſileæ Calendis Auguſtis, Anno M D. L V I.

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
5153/A

Caput primũ, in quo nõnullæ dubitationes adducũt aduersus ponẽtes tales effectus à dæmonib. fieri.
Caput secundum, continet dubitationes circa opinionẽ Auicẽnæ
Caput tertium, multa supponit pro uia Peripateticorum.
Caput quartũ, ex suppositis secundum Peripateticos ad dubia proposita respondet.
Caput quintum, mouet dubitationes aduersus ea quę dicta sunt.
Caput sextum, ad prædictas dubitationes respondet.
Caput septimum, nonnullas mouet dubitationes aduersus ea, quæ in priori capite dicta sunt.
Caput octauũ, ad dictas dubitationes respondet.
Caput nonũ, magnam ponit dubitationem ortũ à prędictis habentem: an scilicet Aristoteles ignorauerit Dæmones uel Angelos &c.

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
5153/A

Caput decimum, ad propositam dubitationem respondet.
Caput undecimũ, ponit dubitationes aduersus ea quæ dicta sunt, ad pleniorem antea dictorum intelligentiam.
Caput duodecimum, respondet ad dubitationes propositas.
Caput tertiũdecimum & ultimũ ponit, quid autor determinatè sentiat per modum conclusionum.
Peroratio authoris, & Deo gratiarum actio.

FINIS.

PETRI Pomponatii Mantuani, ad excellentissimum medicum physicum Mantuanum compatrem suum, epistola.

SIGNIFICASTI MIhi per literas tuas, cum duorum puerorum quorũ alter morbo ueluti erysipilate laborabat, alter uero in ignẽ inciderat, medendi curam suscepisses, quẽdam superuenisse qui hos pueros solis uerbis et carminibus nulloq; alio usus ingenio liberauerit: addisq; aliũ fuisse, cui ferrum infixũ erat quod nulla medici arte euelli ualuit, ab eodẽ tamen eademq; ratione euulsum fuisse, adiungis quartum miraculum, instru-

Scribendi operis huius occasio.

mentum quo utimur in secernenda farina quod uulgo tamisium appellant, solis uerbis ab eodem fuisse motum: cumque præcãtator iste dixisset, Quem queritis? pueros teneros in uase uitreo inspexisse uarias personas. Quæ cum tibi præter naturæ ordinem uiderentur, rogasti me ut quid de hoc sentiam, tibi aperiam: præcipueque quid ad hoc uerisimiliter peripatetici dicere possent. Scribis ulterius, assentiam'ne tribus legibus Dæmones introducentibus.

Dæmones esse.

nihil est profectò quod dubitemus, quãdoquidem apertissimum sit hos mirabiles effectus per Dæmones ipsos fieri: non minus & aperta est solutio apud Auicennam, cum ponat intellectui benè disposito & à materia eleuato, omnia materialia obedire. Quare, pluuiæ, grandines, & reliqua huiuscemodi ab humana anima fieri possunt.

Aristotelis sententia de dæmonibus.

Verum utrumuis horum Aristoteli manifestè aduersatur: nam neque Aristoteles admisit dęmones, ueluti leges affirmant, neque aliquid agens sine con-

ne contactu posse agere existimauit, ueluti ad Auicennæ positionem sequitur: Quare nulla respondendi uia Peripateticis uidetur esse relicta. Dicis quoque ulterius, te quandam responsionem aliâs à Petro Trapolino Patauo communi nostro præceptore audiuisse, quam tamen ipse Alberto ascribebat, uidelicet uerba & characteres esse instrumenta corporum cœlestium, quare huiuscemodi horum uirtute tales effectus posse producere, nõ esse impossibile. Verum, addis hoc tibi minime placere, tum quoniam omnia talia uerba & tales characteres consimiles effectus producere possent, quod minimè uerũ est: tum quia non apparet quid & quomodo corpora cœlestia in talia uerba & characteres imprimere possint pro taliũ effectuum productione. Et cadit quæstio an semper sic imprimant, aut solum aliquando: non enim semper, quoniam hoc est contra experimentum: sed so-

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
5153/A

lum casu. Amplius, uoces per se solum immutant auditum, hic autem immutatur sensus tactus, cum sanetur aut infirmetur. Signa quoque sunt quantitates, aut qualitates in quãtitate, quorum nullum est agens per se, ut dicit Commentator in quarto Physicorum quam igitur actiuitatem possunt habere? erit igitur aliquid alterum, cuius uirtute hoc fieri possit, quæ (ut dicit) imprimitur à cœlesti corpore: quæ ergo sit prima uirtus patet. Si hæc fierent à corpore cœlesti, uerisimile est quod non secundum quancunque dispositionem & situm corporum cœlestium hæc fierent, sicuti apparet de cæteris effectibus eorum: nam nõ secundum quamcunque dispositionem & situm luna facit fluxum & refluxum. Verum uidemus tales homines in omni tempore talia operari: non igitur hæc fiunt ex influxu corporum cœlestium: aliter nostrum esset uirtutes cœlestium reducere ad opus, & eas retrahere:

here: quandoquidem in nostra potestate sit uoces proferre, & illa signa facere: hoc autem non uidetur ueritati consonare. Quare magna superest dubitatio Peripateticis, ut tibi uidetur, Vir clarissime, rem & laude & tuo ingenio dignam petijsti, certè humeris meis longe imparem: etenim cum de his aut parum aut nihil Aristoteles uerba habuerit, difficile est quid ipse senserit uelle indicare. adde, cũ multi hoc facere tentauerint, ridiculi habiti sunt. Quare, uereor si ego hoc tentauerim ne temerarius habear, & forte ridiculosior eis fiam. Verum cum tua amicitia apud me nihil aut sanctius aut antiquius sit, quanquam tantum discrimen subeam, ne iura amicitiæ uiolare uidear, tibi morem geram. Quòd si rei non satisfecero (ut uereor) nõ parum mihi erit petitioni tuæ satisfecisse. non enim postulas tibi aperiam quid Aristoteles senserit, (hoc enim fortassis uires nostras superat (sed quid Aristo-

teles senserit, quod nostrũ existimem, pro posse aperiam. Vale. Bononiæ 24. Iulij. Anno M. D. XX.

Finis epistolæ.

PETRVS Pomponatius de naturalium effectuum cauſis, ſiue de incantationibus.

Caput primum, in quo nonnullæ dubitationes adducuntur aduerſus ponentes tales effectus à dæmonibus fieri.

NOS igitur tuæ petitioni ſecundum uires noſtras ſatisfacere cupientes, dicemus in primis, nos tecum ſentire, uidelicet quod tutior reſponſio eſt data ſecundũ leges, & maximè ſecundum Chriſtianam: quanq̃ peripatetici in aliquibus euadere uideantur. non tamẽ in omnibus, ueluti in ſubſequentibus oſtendemus: uidetur

Necessario esse dæmones

enim necessarium quod omnino dæmones habeamus ponere non solũ ex decreto ecclesiæ, uerum etiam ut salue mus multa experimẽta: Sed de hoc infra. Quoniam tamẽ petis quid de hoc peripatetici sentiãt, dicam tibi quid de hoc opinor: Et primò cur negent hoc fieri à dæmonibus posse. Et pretermissis uniuersalibus ratiõibus quibus negantur dæmones, (quoniam illæ non sunt ad propositum) tres in præsentiarum mihi uidentur etiam præcipuæ, quas ex inuẽtione nostra formaui: Prima itaqꝫ & præcipua est hæc: Si dæmones talia operantur, hoc quidem fieret intelligendo & uolendo, quoniam artifex intelligit & uult effectum quem per se producit: sed nullus uidetur esse conueniens modus quo dæmon talia possit intelligere & uelle: quod sic probatur. Quoniã si A dæmon (exempligratia) intendit ab isto, ut pote Socrate, euellere sagittã infixã quæ ingenio medici nõ potuit euelli, oportet ipsum dæmonem & intelligere Socratem &

Prima ratio pro negantibus dæmones dari.

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
5153/A

hanc sagittã & ea quæ requiruntur ad talem curã omnia, quę sunt singularia, quoniã primo metaphysic. Actus & operationes sunt ipsorũ singularium, quomodo igitur dæmon talia singularia cognoscit? aut igit̃ per species, aut per essentiam ipsiusmet dæmonis, aut alterius à dæmone: primum non uidetur posse dari: quoniam quod sic intelligit per essentiã suam, illud intelligẽs aut est causa rei intellectæ, ueluti omnes ponũt de Deo, qui omniũ est causa, & omnia intelligit: imò Cõmentator 12. Metaph. comment. 51. hoc asserit de omnibus intelligentijs per comparationem ad suos effectus: aut intelligit quoniam essentia est effectus rei intellectæ, ueluti penes illos qui tenẽt intelligentiam inferiorem per essentiam suam intelligere superiorem, quoniam effectus est superioris, ueluti author de causis & Albertus affirmant. Verum neutrumuis dari potest in proposito. neq; enim intelligentia quæ est dęmon est effectus ipsorũ inferiorum,

Act9 sunt singularium.

Singularia quot modis intelligantur.

ut de se notum est: neq; causa, & maxime secundū asserentes dæmones: quoniam tantum applicāt actiua passiuis, & non res ipsas creant. Si uerò detur quod intelligat dæmon per essentiam distinctam ab ipso dæmone, nulla est uerisimilitudo quod ista sint ipsæmet res intellectæ, ueluti etiam quidam finxerunt, ut pote quod dęmon intelligit Socratem per ipsammet essentiam Socratis. Verum istud penes me est intelligibile, & est fictio supra omnes fictiones: quomodo enim res materialis potest esse intellectio & forma intellectus? quòd si detur quod Socrates secundum esse immateriale est forma intellectus, uerum tale esse Socratis non est nisi ut existit in immateriali productiuo, ut pote in Deo, uel in intelligentia mouente cœlum, uel ut repręsentatur per speciem intelligibilē, quorum nullum est esse reale Socratis. Pręterea Socrates secundum esse suum immateriale, est uniuersale: uniuersale autem non magis repræsentat hunc quam illum:

lum: quare sic omnia repræsentarẽtur, & intelligerentur: Cum autem & præterita & præsentia & futura intelligãt, sic & infinita intelligerent dæmones. Amplius, quoniam non magis iste dæmon hęc intelligeret quam quicunq; alter: quare aut omnes æqualiter effectum istum producerent, (quod non dicunt) aut nulla rationalis caussa posset assignari quare magis iste quã alter. Et non minus ista uidentur sequi, si etiam dęmon talia intelligat per suam essentiam, ut satis notum est. Quare nullo modo uidetur quod dæmones ista singularia intelligant, siue per essentiã suam, siue per essentiam rerum singularium intellectarũ, neq; per essentiam aliarum rerum distinctam ab ipsis dæmonibus: quandoquidem illę aliæ res non habent eandem communicationem cum dæmonibus, ut possint esse eorũ intellectiones. relinquitur igitur si dæmones intelligũt talia singularia, quod per species intelligant, ut cõmunis uia uidetur asserere. Verũ & istud

non ui-

Quod Dæmones non intelligant singularia p species.

non uidetur posse sustẽtari, quoniam aut intelligerent per species congenitas, aut de nouo acceptas: si per congenitas, aut igitur uniuersales, ut poteꝙ per speciem hominis distinctè omnia singularia cognoscerẽt, & sic de asino & quibuscunqꝫ alijs speciebus: aut secundum alterum & alterum indiuiduum, alteram & alteram speciem haberet. horum primum non uidetur posse assignari, quoniam si per unam & eandem speciem ut pote hominis, omnia indiuidua cognoscerent, uel igitur simul omnes cognoscerent, & sic infinitum cognoscerẽt distinctè, quod non uidetur posse admitti: Sic em̃ dæmon infinities infinita cognosceret, cũ sint ferè infinita secundum speciem, & secundum unamquanqꝫ speciem infinita indiuidua, cum nõ magis præsentia quam prȩterita & futura cognoscat. Si uerò per talem speciem uniuersalẽ solum aliqua singularia cognoscat, non est reddere causam rationabilẽ cur cũ species illa uniuersalis æqualiter sit o-

mnium

mnium repræsentatiua, magis repræsentet unum quàm alium: nisi fortassis dicatur quòd species illa tantũ repræsentat singularia quæ sunt: quod tamẽ rationabiliter non uidetur dici posse: primò quidem quoniam cognitio dæmonis de Socrate, non esset quid absolutũ, sed quid respectiuũ, eademq̃ cognitio inciperet & desineret esse in dæmone, ueluti alicui incipit et desinit esse æqualitas & similitudo & uniuersaliter omnis relatio quæ potest alicui euenire, ex sola tamẽ relatione facta in alio. Vnde dęmonem cognoscere Socratem, esset perinde ac si Socrates fieret æqualis Platoni, nulla mutatiõe facta in Platone, quod minimè dici potest: Nam æqualitas nullum absolutũ dicit, neq̃ aliquid reali superaddit quãtitati: quod secus facit cognitio Socratis. Est em̃ aliquid reale, & aliquid absolutum. Oportet enim si aliquod de *Quomo-*
nouo intelligat ab aliquo, quod ei qui *do noua*
intelligit, aliquid de nouo adueniat: *intellec-*
posset tamen aliquis de nouo aliquid *tio fiat in*
intelligere, *aliquo.*

intelligere, esse uerum in intelligente adueniente, sed hoc tãtum in re extra: ut intelligẽte me prius te sedere, te nõ sedente: & postea te sedẽte idem intelligere, haberem tunc nouam intellectionem ueritatis, nulla re in me acquisita. Sed de intellectione minimè uerificari potest: Veritas enim primo est respectus intellectus, & non intellectio: ut satis notum est. Præterea, sic præterita & futura à dæmone nõ intelligerentur, quod falsum est, neq; ab eis cõcessum. quandoquidem & secundũ ipsos & secundum ueritatem, præterita memorãtur, & futura prædicunt: nisi quis etiam singat dæmones habere discursum. Quare relinquitur quod dæmon per speciem uniuersalẽ singularia non cognoscat. Si igitur ponatur quod secũdum unumquodq; singulare quod à dæmone intelligitur, propria habeatur species: aut igitur omnium singularium species congenitas habet, aut solum aliquorum. Si primum, certè multa uidentur sequi incommoda. Primo quidem sic acta infinita distinctè ab unoquo q;

no quoq; dæmone intelligerentur, ut de se notũ est, quod non uidetur possi bile. Amplius in eodẽ subiecto essent infinita eiusdem speciei specialissimæ & absolutæ. Præterea fere nullus antiquorum posuit quod species singularis materialis sit in nostro intellectu, quãto minus in ipsis intelligẽtijs? Cõsimiliter dicatur si detur quod solũ aliquorum singularium dæmon species habeat, nam tunc species singularis solum repręsentata esset in intellectu im materialium: & non uidetur rationabi lis causa quare aliquorũ sic, & aliquorum non. Et esto quod species Ciceronis non fuisset sibi cognita, non posset intelligere Ciceronem: & ita non procurari posset sanitas per præcantationem, quod non uidet̃ uerisimile: quandoquidem isti præcãtatores omnibus promittant sanitatem. Superest igitur: si dæmon singularia cognoscat, quod cognoscat per species non cõgenitas, sed de nouo receptas. Vel igit̃ istæ species generantur in intellectu dæmonũ

An dæmõ per speci es de nouo accep- tas cogno scat.

ab ipsis

ab ipſis dæmonibus, aut ab alijs. nõ eſt fingere quod ab ipſis: quoniã nullus uidetur modus ſic rationabilis generandi ſpecies, quoniã generaretur aut per cognitionem præcedentẽ, aut ſine cognitione: non primum, quoniã non eſt fingere quę ſit illa præcedẽs cognitio quę talem ſpeciẽ generet, tum quoniam neq; uniuerſalis cognitio, quoniam uniuerſale non magis reſpicit unũ ſingulare quã alterũ. quare aut omnia ſingularia generaret, aut nullum ſingulare: quæ dici non poſſunt in propoſito: neque cum ſingulariter cognitis, quoniam eadem caderet quęſtio, uidelicet, quomodo deueniſſet in cognitionem talis ſingularis: tum quoniam talis cognitio uel eſſet abſtractiua, uel diſcurſiua, quorũ nullum uidetur eſſe dicendum in omnino abſtractis à materia: tum quæ eſſet illa cognitio quæ determinate generaret, ut pote cognitionẽ Socratis? non enim omnis cognitio indifferenter uidetur generare talem cognitionem. Et certè niſi fingendo dari

do dari poteſt quæ ſit illa. Relinquitur igitur, quod ſine cognitione pręcedẽte: & ſic naturaliter generaretur. Et tũc circumſtant difficultates, quas non leue eſſet ſoluere: ut puta, Quare magis nunc quàm prius, & quare magis iſtius quàm illius? & quare magis in iſto dæmone quàm in illo? eſſent etiam uniuerſaliores difficultates, ut quomodo intelligẽtia de nouo accipiat, cum uideatur per authorem libri de cauſis, eſſe plena formis? quomodo etiã poſſit agere in ſeipſam? quæ quoniã uniuerſalia ſunt, relinquamur, ne proprios terminos uideantur tranſcendere. Supereſt igitur, ſi tales ſpecies de nouo recipiãt, quod ab alijs recipiãt: quæ iſta igitur ſunt? aut igitur ipſa fuerunt materialia quę de nouo intelliguntur, ut multi dixerunt: aut aliqua immaterialia. Si detur ſecundum, eſt ualde difficile intelligere quid ſit illud, & quomodo fiat illud. nam aut omnia immaterialia faciunt talem actionẽ, aut non omnia: & quouis dato, ſtant undique

angustiæ: nam si omnia, superuacanea esse uidetur actio, quãdoquidẽ unum sufficeret. Amplius aut omnia immaterialia eandem speciem inducerent, aut unumquodq; propriam. Si prima, omnes præter unam superfluæ erunt: & quæ est illa quæ superesset, cum omnes sint æquales? Si uero omnes substantiæ immateriales concurrerent ad causandã speciẽ, sicut multi nauim trahentes, tunc nullus illorũ de per se esset potẽs, quod uidetur ridiculũ: quandoquidem una albedo potest causare speciem albedinis, quanto igitur magis in immaterialibus etiam modus ille producendi esset ualde dubius? quoniam causa immaterialis determinatũ non producit effectum nisi limitetur: & quæro de limitatione, & non uidet fingibile quid sit illud. Quòd si quis propter hæc dicat alteram partem, uidelicet, q̃d ab ipsis materialibus producãtur, ut pote quod Socrates in dæmone producat speciẽ Socratis, ueluti hæc albedo in oculum producit speciem sui,

em sui, & sic de reliquis, quod multi dixerunt, adhuc non uidetur satisfacere. Primò, quoniam sensibilia non agunt in intellectum nostrum nisi prius agãt in sensus, imò neq; prius in sensus, nisi prius in media, ut secũdo de anima dicitur, & ab Auerroẽ ibi assignatur ratio: & in lib. de memoria & reminiscẽtia: quãto igitur ipsa materialia minus agere poterunt in intellectus penitus abstractos? oporteret etiam in abstractis ponere intellectum agentem & passibilem, & quod de nouo ipsa intelligentia immutaretur. Amplius an omnia sensibilia agerent in dæmones, an aliqua sic & aliqua non? q̃d si quisq̃ utrunq; uel alterum det tantum, absurda uidentur sequi. Si em̃ omnia agunt æqualiter, infinitæ ferè generabuntur & corrũpentur in intellectu dæmonũ, cum semper fiat generatio & corruptio: si uerò aliqua determinata, unde igitur est ista determinatio? præterea quomodo dæmones audiunt nostra uerba, uident nostras imagines, senti-

Quomodo sensibilia in intellectũ agãt.

unt nostra signa? certè nõ leue est modum assignare. Ad hæc, cur magis iste dæmon quàm ille? cum sit innumerabilis illa multitudo? neque est fingere quod omnes hoc faciant ueluti supradictum est. quare cõcludentes primã rationẽ, dicamus, quia si dæmones talia operari non possunt nisi uolentes, & non uolunt nisi intelligant: nõ possunt autem intelligere nisi secundum aliquem modorum assignatorum, nullus autem illorum modorum uidetur possibilis in dæmonibus, igitur dęmones talia operari non possunt, quod erat prima ratio. Secunda ad idem est, quoniam secundum asserẽtes talia fieri à dæmonibus, dæmones ipsi, exempli gratia, sanitatem non inducunt immediatè alterando, sed applicando actiua passiuis, ut etiam uidetur esse sententia Augustini 3. de Trinitate, & in plerisq; aliis locis: Ex acumine intellectus & ex lõga experientia multa nouerũt, quæ humanus animus tũ ex hebetudine intellectus cognoscere non potest,

Primæ rationis cõclusio.

Secunda ratio.

Vnde noscant tanta dæmones.

poteſt, tum ex paucitate experientiæ, cum parum uiuat. Et præter hæc. materialia obediunt dæmonibus ſecundum motum localem, tantū quantum diuina uirtus permittit: quare cognoſcentes dæmones huiuſmodi medicamina, aſportant ea, & applicāt ipſis infirmitatib. unde poteſt ſequi ſanitas. Verū iſta uidentur incredibilia, primo quidem, quoniā iſta medicamina ſunt corpora, ſunt enim uel herbæ, uel ſuccus, uel lapides, uel aliquid huiuſmodi, quæ ſunt uiſibilia, & ut in pluribus odorabilia: mirū autem uidetur quod non uideantur, & ſenſu olfactus non percipiantur, imò, ex quo tanguntur uulnera, non ſentiantur ſenſu tactus: ſi enim muſca carnibus noſtris adhæreat, illico ſentimus. Amplius quomodo illa medicamenta ſunt tam preſtò ipſis dæmonibus, ut quaſi ſubito trāſferātur ab ultimo oriente in ultimum occidētem, uel econtrà? uel igitur dæmones ſecum ferūt pyxides aut peras aut ſacculos plenos emplaſtris & ſuc-

Vt noſcas uanū eſſe relinquere ſēſum propter rationē, uide etiā epiſt. 38. Io. Lāgij.

cis, ueluti chirurgi & pharmacopolæ: quod si sic est, mirum est quod ab omnibus non uideantur, nisi dicantur dæmones etiam sensus nostros fascinare. Tertiò, quoniam per causas naturales nos possumus huiusmodi experimenta saluare, neq; est aliqua ratio cogens hæc per dæmones operari: Ergo in uanum dæmones ponuntur. ridiculũ em̃ & omnino fatuũ est relinquere manifesta, & quæ naturali ratione probari possunt, & quærere immanifesta quæ nulla uerisimilitudine persuaderi possunt: hoc autem in subsequentibus ostendetur, cum ad has rationes in subsequentibus respondebimus.

Caput secundum, in quo quædam ponuntur dubitationes circa opinionem Auicennæ.

SCribis adhuc etiam posse responderi secundum opinionẽ Auicennæ, sed hanc esse damnatam ab omnibus. Ego quidem existimo hanc opinionem esse falsam, & præcipuè quoniã

orthodoxa ecclesia eam damnat. Verum, nos subijciendo dictis peripateticorum, credo efficaci ratione eam convinci non posse, neque per sensata posse impugnari, & fortassis (quod pertinaciter non affirmo) non repugnat sententiæ Aristotelis opinio Auicennæ.

Caput tertium, in quo quædam supponuntur pro uia peripateticorum.

SEd quoniam non petis à me quid leges dicant, uel quid senserit Auicēna, sed quid uerisimiliter existimem de hoc Aristotelem sensisse, ideô cupiens tibi in hoc morem gerere, priusquam ad formalem rationem uel dubiorum solutionē deueniamus, primò, secundū peripateticos uolo supponere quædam, ex quibus postea satis apertè poterunt singillatim responsiones patêre ad unumquodque dubiorum. Supponamus itaque primo, herbas, lapides, mineras, extracta à diuersis animalibus, & uniuersaliter omnia quæ concurrūt

Prima suppositio, quot modis medicamina corpus adferent.

ad artem medicam imò ad omnes ferè operationes humanas, corpora alterare, aut immediatè per qualitates manifestas manifestè alterando corpora in qua agunt, aut mediatè alterare, quoniam conuertuntur in uaporem, quę sic conuersa postea alterant corpora, aut aliquando alterare per occultam alterationem & inuisibilem. Exemplũ primi, sicut ignis calefacit, aqua frigefacit & consimiliter faciunt multa composita ex elemẽtis, siue sint simplices medicinæ siue compositę secundum modum loquendi medicorum. Exemplũ secundi, sicut rhabarbarum nõ purgat choleram nisi actuatum fuerit per calorem naturalem, & in uapores conuersum fuerit. Exemplum tertij, sicut magnes attrahit ferrum neq; per qualitatem unam de primis, neque per unam de secundis, neq; quoniã magnes uertatur in uaporem, sed per qualitatẽ insensibilem quæ ignoratur, sicut docet quotidiana experientia: Et consimiliter apparet ferè in infinitis: hæc suppo

sitio